

Крамар І. Ю.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільського національного технічного університету
імені Івана Пулюя*

Kramar Iryna

*PhD (in Economics), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті розроблено організаційно-економічний механізм інтернаціоналізації промислових підприємств, в основі якого – активізація діяльності наявних та введення нових структурних підрозділів на підприємстві, встановлення горизонтальних зв'язків між ними, розвиток власного людського капіталу. Описано сутність запропонованого механізму, що являє собою інфраструктурний компонент ієрархічної моделі форм інтернаціоналізації підприємства. Запропоновано трьохкомпонентну модель формування організаційно-економічного механізму інтернаціоналізації промислового підприємства. Визначено, що підґрунтям для впровадження запропонованого організаційно-економічного механізму інтернаціоналізації промислового підприємства є аналіз рушійних сил розвитку економіки країни: людський капітал, конкурентоздатна наука, передова освіта, високотехнологічний бізнес.

Ключові слова: інтернаціоналізація, освіта, наука, бізнес, організаційно-економічний механізм.

Постановка проблеми. Забезпечення національної конкурентоспроможності у глобальному масштабі з позицій включення українських промислових підприємств до світового економічного простору та міжнародного поділу праці на засадах ефективного використання потенціалу в галузі значною мірою залежить від мікросередовища, тобто тієї організаційної структури, що має місце на підприємстві. Тому одним із ключових питань підвищення рівня інтернаціоналізації вітчизняних промислових підприємств є розроблення та реалізація ефективної організаційно-економічної структури, котра базується на співпраці бізнесу, освіти, науки та держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням інтернаціоналізації підприємств присвячені праці таких іноземних учених, як J. Johanson, J.-E. Vahlne [1], Paul D. Reynolds [2], S.T. Cavusgil [3], M. Casson [4] та ін.

Питання інтернаціоналізації підприємств вивчали також українські вчені. Зокрема, П.Г. Ільчук досліджував етапи інтернаціоналізації та показники, що їх характеризують [5]. С.О. Стрельник вивчала поняття глобального підприємництва, принципи створення та розвитку нових підприємницьких структур у глобальних умовах [6]. С.В. Безвух, А.Ю. Стопчак досліджували питання соціального партнерства науки та бізнесу, основних форм їх взаємодії, проблем та рекомендацій щодо вирішення [7]. Л.К. Семів вивчав питання співробітництва освіти, науки, бізнесу в реалізації стратегії регіонального розвитку України [8]. С.І. Тарасенко, М.Є. Демченко акцентували увагу на формах та перспективах розвитку партнерства університетів та бізнесу в умовах підвищення інноваційності економіки [9].

Невирішені аспекти проблеми. Останні роки питання колаборації між бізнесом, наукою та державою виступили предметом досліджень українських учених. При цьому менше уваги було приділено освітньому компоненту та його ролі в забезпеченні процесу інтернаціоналізації підприємства. Окрім того, невирішеними є питання формування людського капіталу як одного з

основних факторів забезпечення інтернаціоналізації промислового підприємства.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розроблення організаційно-економічного механізму інтернаціоналізації промислового підприємства на основі ієрархічної моделі форм його інтернаціоналізації.

Виклад основного матеріалу. В останні роки в українській науці та практиці підприємництва з'явилося поняття «інноваційний хаб», діяльність якого здійснюється на основі співпраці науки, бізнесу та держави і який розглядають як перспективну «точку росту інноваційної економіки», в основі діяльності якої є індивідуум-новатор, студент-інноватор та інститути інноваційного розвитку [10].

Принциповою відмінністю організаційно-економічного механізму, запропонованого у статті, від ідеї інноваційних хабів є те, що в основі механізму лежить удосконалення внутрішньої організації роботи на підприємстві в контексті співпраці з вищевказаними суб'єктами через розвиток людського капіталу. При цьому основний акцент зроблений на співпрацю науки, бізнесу та освіти, а державний компонент розглядається з позиції середовища, що сприятиме налагодженню такої співпраці. Окрім того, здебільшого з метою інноваційного розвитку економіки йдеться про створення такого хабу в межах університету, який і відіграє в ньому ключову роль. Ми ж із метою забезпечення інтернаціоналізації підприємства розглядаємо таку співпрацю в межах діяльності підприємства. При цьому інноваційний складник є лише одним із елементів, що цьому сприятиме.

Підвищення рівня інтернаціоналізації національного виробництва передбачає налагодження ефективної взаємодії різних за функціональним призначенням структур. Перспективи розвитку окремого підприємства на зовнішніх ринках безпосередньо пов'язані з оптимізацією структури управління, що передбачає розроблення та впровадження відповідного організаційно-економічного механізму.

Нами запропоновано організаційно-економічний механізм, розроблений на основі трьох компонентів: «Що?», «Чому?», «Як?».

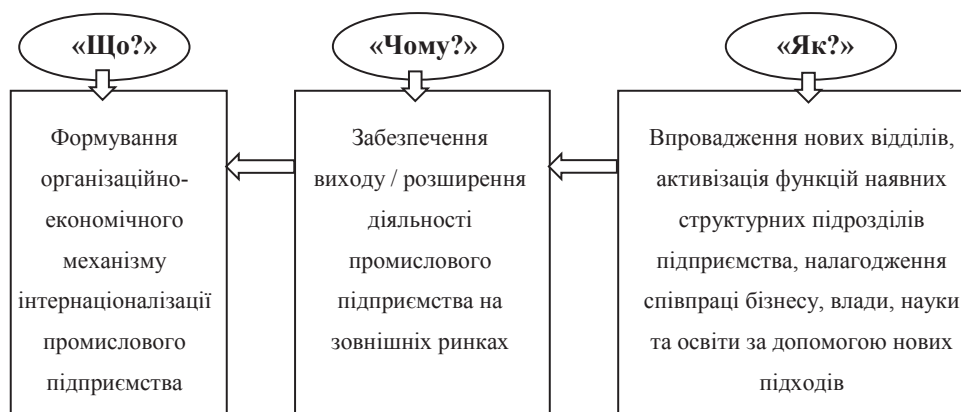

Рис. 1. Трьохкомпонентна модель формування організаційно-економічного механізму інтернаціоналізації промислового підприємства

Відповідно до наведеної на рис. 1 трьохкомпонентної моделі формування організаційно-економічного механізму промислового підприємства він базується на забезпеченні інтернаціоналізації підприємства шляхом упровадження нових відділів, активізації функцій наявних структурних підрозділів підприємства, налагодження співпраці бізнесу, держави, науки та освіти за допомогою нових підходів.

Підґрунтям для впровадження запропонованого організаційно-економічного механізму інтернаціоналізації промислового підприємства є аналіз рушійних сил розвитку економіки країни (рис. 2).

Вихідними положеннями під час розроблення організаційно-економічного механізму інтернаціоналізації промислового підприємства є:

1. Людські ресурси – основний ресурс підприємства.
2. Підприємство, котре прагне власного розвитку, повинно інвестувати у розвиток людського капіталу.
3. В основі механізму лежить активізація діяльності наявних та введення нових структурних підрозділів на підприємстві, встановлення горизонтальних зв'язків між ними.
4. Цей механізм являє собою інфраструктурний компонент ієрархічної моделі форм інтернаціоналізації підприємства, акцентуючи увагу на діяльності тих відділів, котрі безпосередньо пов'язані з іншими компонентами вказаної моделі: торговельним (відділ зовнішньоекономічної діяльності, відділ маркетингу); фінансово-інвестиційним (фінансово-інвестиційний відділ); виробничим (відділ ліцензійно-патентної роботи); технологічним (відділ ліцензійно-патентної роботи, відділ зв'язків з науковими установами); науковим (відділ зв'язків з науковими установами); освітнім (відділ зв'язків із закладами освіти); мотиваційним (відділ HR), інформаційним.
5. З метою виходу на зовнішні ринки чи розширення діяльності на них підприємство повинно мати бездоганну репутацію на внутрішньому ринку, котра формується через забезпечення корпоративної культури.

6. Запропонований механізм є елементом довгострокової стратегії підприємства, а тому результативність від його упровадження очікують у довготерміновому періоді.

7. Керівник підприємства – інноватор із проактивним типом мислення, готовий ризикувати та інвестувати на довготривалу перспективу, приймаючи рішення на основі науково обґрунтованих прогностичних розрахунків.

На рис. 3 наведено організаційно-економічний механізм інтернаціоналізації промислового підприємства.

Синергетичним ефектом від упровадження запропонованого організаційно-економічного механізму є інтернаціоналізація промислового підприємства через розвиток людського капіталу та створення «повної цінності», яка передбачає більш значущу цінність, окрім отримання прибутку, зокрема, створення соціального ефекту.

Висновки. Запропонований організаційно-економічний механізм базується на нових, більш ефективних формах взаємодії бізнесу, науки, освіти та влади через активізацію діяльності наявних та впровадження нових структурних підрозділів підприємства, що сприятиме:

- формуванню конкурентних переваг;
- залученню додаткових інвестиційних ресурсів;
- розробленню, виробництву та збуту інноваційної продукції;
- навчанню кваліфікованого персоналу відповідно до потреб підприємства.

Вище перелічене дає можливість утримувати чи знайти нову нішу на внутрішньому і зовнішньому ринках, що розширить можливості інтернаціоналізації підприємства і дасть змогу здійснити соціальний ефект.

Таким чином, важливим завданням запропонованого організаційно-економічного механізму є забезпечення комплексного використання інноваційного потенціалу, а вихідним чинником ефективності його використання є синергетичний підхід, що полягає у взаємодії різних структурних підрозділів на підприємстві між собою.

Рис. 2. Основні драйвери розвитку економіки [11]

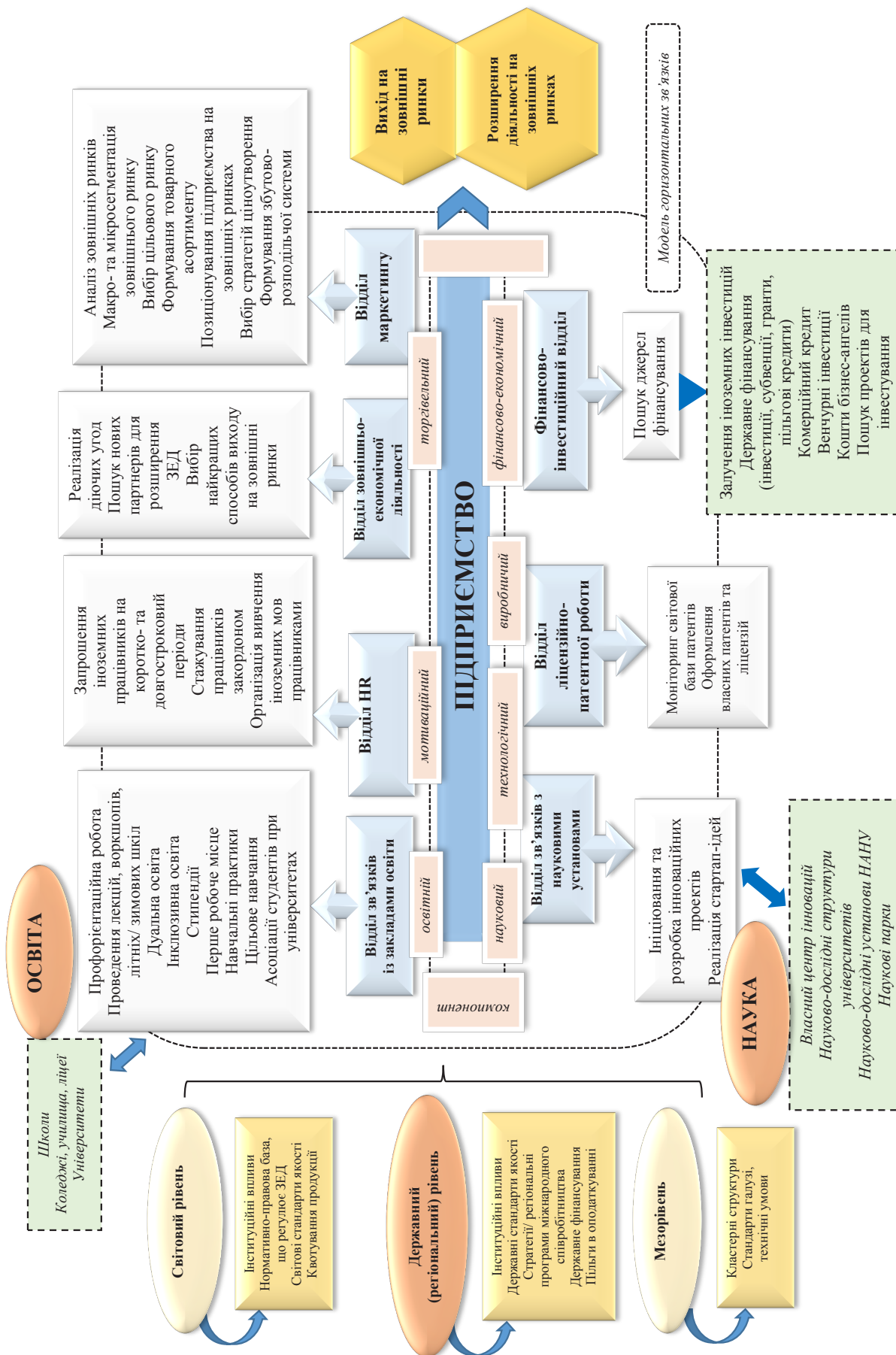

Рис. 3. Організаційно-економічний механізм інтернаціоналізації промислового підприємства

Джерело: авторська розробка

Список використаних джерел:

1. Johanson J., Vahlne J.-E. The Internationalization Process of the Firm – A model of Knowledge Development and Increasing Foreign Market Commitments. *Journal of International Business Studies*. 1977. Vol. 8 (Spring / Summer). P. 23–32.
2. Paul D. Reynolds: Entrepreneurship Research Innovator, Coordinator, and Disseminator. *Small Business Economics*. 2005. Vol. 24, Iss. 6. P. 351–358.
3. Cavusgil S. T. On the Internationalization Process of Firms. *European Research*. 1980. Vol. 8 (November). P. 273–281.
4. Casson M. The firm and the market: Studies on multinational enterprise and scope of the firm. Oxford; Blackwell, 1987. XII. P. 51, 160–161.
5. Ільчук П.Г. Основні етапи інтернаціоналізації та показники, що їх характеризують, відповідно до інноваційних теорій інтернаціоналізації підприємств. *Бізнес-Інформ*. № 12 (2013). URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2013-12_0-pages-259_264.pdf (дата звернення: 20.03.2019).
6. Стрельник С.О. Глобальне підприємництво: еволюція поняття та сутнісна характеристика. *Управління розвитком*, № 3(185), 2016. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/21186/1/Strelnyk%20GE%20evolution.pdf> (дата звернення: 02.04.2019).
7. С.В. Безвух, А.Ю. Стопчак. Соціальне партнерство науки і бізнесу: форми взаємодії, проблеми і рекомендації щодо їх вирішення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 3. Т. 3. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Vchnu_ekon_2015_3\(3\)_3.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Vchnu_ekon_2015_3(3)_3.pdf) (дата звернення: 29.01.2019).
8. Л.К. Семів. Співробітництво освіти, науки, бізнесу в реалізації стратегії регіонального розвитку України. *Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України*. 2014. Вип. 3(107). URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20143\(107\)/sep20143\(107\)_455_SemivLK.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20143(107)/sep20143(107)_455_SemivLK.pdf) (дата звернення: 20.01.2019).
9. Тарасенко С.І., Демченко М.С. Партнерство університетів та бізнесу: форми та перспективи розвитку в умовах підвищення інноваційності економіки. *ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО*. Випуск № 13/2017. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/49.pdf (дата звернення: 03.02.2019).
10. Краус Н.М., Краус К.М., Криворучко О.С. Освітні інноваційні хаби: теоретичний контент та позитивні очікування їх функціонування (2017). URL: <http://dSPACE.puet.edu.ua/bitstream/123456789/5943/1.pdf> (дата звернення: 10.03.2019).
11. *Форсайт 2018: аналіз підготовки і перепідготовки фахівців природничого і технічного спрямування, виходячи з цілей сталого соціально-економічного розвитку України до 2025 року. Аналітичні звіти* (2018). URL: <http://wdc.org.ua/uk/sustainable-development/reports> (дата звернення: 01.03.2019).

ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация. В статье разработан организационно-экономический механизм интернационализации промышленных предприятий, в основе которого лежит активизация деятельности существующих и введение новых структурных подразделений на предприятия, установлении горизонтальных связей между ними, развитие собственного человеческого капитала. Описана сущность предложенного механизма, который представляет инфраструктурный компонент иерархической модели форм интернационализации предприятия. Предложена трехкомпонентная модель формирования организационно-экономического механизма интернационализации промышленного предприятия. Определено, что основой для внедрения предложенного организационно-экономического механизма интернационализации промышленного предприятия является анализ движущих сил развития экономики страны: человеческий капитал, конкурентоспособная наука, передовое образование, высокотехнологичный бизнес.

Ключевые слова: интернационализация, образование, наука, бизнес, организационно-экономический механизм.

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF INTERNATIONALIZATION OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Summary. In order to ensure an adequate level of country's competitiveness in the foreign market, its enterprises etc., it is necessary to pay considerable attention to the processes of enterprises integration into the global economic community. Therefore, one of the key issues of increasing the level of industrial enterprises internationalization is the development and implementation of an effective organizational and economic structure based on cooperation between business, education, science and the state. In recent years, the problem of cooperation between business, science and the state has been the subject of research by Ukrainian scholars. At the same time, less attention was paid to the educational component and its role in ensuring the process of enterprise internationalization. In addition, unresolved issues are the formation of human capital as one of the key factors in ensuring the internationalization of the industrial enterprise. This made it relevant to develop the organizational and economic mechanism of industrial enterprises internationalization which is founded in the article. The three-component model of formation of organizational and economic mechanism for industrial enterprise internationalization is offered. It is determined that the basis for implementation of the proposed organizational and economic mechanism for industrial enterprise internationalization is the analysis of the driving forces of the country's economic development: human capital, competitive science, advanced education, high-tech business. The organizational and economic mechanism is based on the activation of the existing and introduction of new structural units at the enterprise; establishment of horizontal ties between them; development of its human capital. The essence of the proposed mechanism, which represents the infrastructure component of the hierarchical model of enterprise internationalization forms, is described, focusing on the activities of those departments that are directly related to other components of the model: trade; financial and investment; production; technological; scientific; educational; motivational; informational.

Key words: internationalization, education, science, business, organizational and economic mechanism.